

2. Si quis praeter materiam nihil esse affirmare non erubuerit: a. s.

3. Si quis dixerit, unam eandemque esse Dei et rerum omnium substantiam vel essentiam: a. s.

4. Si quis dixerit, res finitas, tum corporeas tum spirituales, aut saltem spirituales, e divina substantia emanasse; aut divinam essentiam sui manifestatione vel evolutione fieri omnia; aut denique Deum esse ens universale seu indefinitum, quod sese determinando constituat rerum universitatem in genera, species et individua distinctam: a. s.

5. Si quis non confiteatur, mundum, resque omnes, quae in eo continentur, et spirituales et materiales, secundum totam suam substantiam a Deo ex nihilo esse productas;

aut Deum dixerit non voluntate ab omni necessitate libera, sed tam necessario creasse, quam necessario amat se ipsum;

aut mundum ad Dei gloriam conditum esse negaverit: a. s.

II. De revelatione

1. Si quis dixerit, Deum unum et verum, creatorem et dominum nostrum, per ea, quae facta sunt, naturali rationis humanae lumine certo cognosci non posse: a. s.

2. Si quis dixerit, fieri non posse, aut non expedire, ut per revelationem divinam homo de Deo, cultuque ei exhibendo edoceatur: a. s.

3. Si quis dixerit, hominem ad cognitionem et perfectionem, quae naturalem superet, divinitus evehi non posse, sed ex seipso ad omnis tandem veri et boni possessionem iugi profectu pertingere posse et debere: a. s.

4. Si quis sacrae scripturae libros integros cum omnibus suis partibus prout illos sancta Tridentina synodus recensuit, pro sacris et canonicis non susceperit aut eos divinitus inspiratos esse negaverit: a. s.

III. De fide

1. Si quis dixerit, rationem humanam ita independentem esse, ut fides ei a Deo imperari non possit: a. s.

2. Si quis dixerit, fidem divinam a naturali de Deo et rebus moralibus scientia non distingui, ac propterea ad fidem divinam non requiri, ut revelata veritas propter auctoritatem Dei revelantis credatur: a. s.

3. Si quis dixerit, revelationem divinam externis signis credibilem fieri non posse, ideoque sola interna cuiusque experientia aut inspiratione privata homines ad fidem moveri debere: a. s.

4. Si quis dixerit, miracula nulla fieri posse, proindeque omnes de iis narrationes, etiam in sacra scriptura contentas, inter fabulas vel mythos ablegandas esse; aut miracula certo cognosci nunquam posse, nec iis divinam religionis christianae originem rite probari: a. s.

5. Si quis dixerit, assensum fidei christianae non esse liberum, sed argumentis humanae rationis necessario produci; aut ad solam fidem vivam, quae per charitatem operatur, gratiam Dei necessariam esse: a. s.

6. Si quis dixerit, parem esse conditionem fidelium atque eorum, qui ad fidem unice veram nondum pervenerunt, ita ut catholici iustam causam habere possint, fidem, quam sub ecclesiae magisterio iam susceperunt, assensu suspensio in dubium vocandi, donec demonstrationem scientificam credibilitatis et veritatis fidei suae absolverint: a. s.

IV. De fide et ratione

1. Si quis dixerit, in revelatione divina nulla vera et proprie dicta mysteria contineri, sed universa fidei dogmata posse per rationem rite excultam e naturalibus principiis intelligi et demonstrari: a. s.

2. Si quis dixerit, disciplinas humanas ea cum libertate tractandas esse, ut earum assertiones, etsi doctrinae revelatae adversentur, tanquam verae retineri, neque ab ecclesia proscribi possint: a. s.

3. Si quis dixerit, fieri posse, ut dogmatibus ab ecclesia propositis, aliquando secundum progressum scientiae sensus tribuendus sit alius ab eo, quem intellexit et intelligit ecclesia: a. s.

Itaque supremi pastoralis nostri officii debitum exequentes, omnes Christi fideles, maxime vero eos, qui praesunt vel docendi munere funguntur, per viscera Iesu Christi obtestamur, nec non eiusdem Dei et salvatoris nostri auctoritate iubemus, ut ad hos errores a sancta ecclesia arcendos et eliminandos, atque purissimae fidei lucem pandendam studium et operam conferant.

Quoniam vero satis non est, haereticam pravitatem devitare, nisi ii quoque errores diligenter fugiantur, qui ad illam plus minusve accedunt; omnes officii monemus, servandi etiam constitutiones et decreta, quibus pravae eiusmodi opiniones, quae isthuc diserte non enumerantur, ab hac sancta sede proscriptae et prohibitae sunt.

SESSIO IV

18 iul. 1870

Constitutio dogmatica prima de ecclesia Christi

Pius episcopus servus servorum Dei, sacro approbante concilio, ad perpetuam rei memoriam. Pastor aeternus et episcopus animarum nostrarum¹ ut salutiferum redemptionis opus perenne redderet, sanctam aedificare ecclesiam decrevit, in qua veluti in domo Dei viventis fideles omnes unius fidei et charitatis vinculo continerentur. Quapropter, priusquam clarificaretur, rogavit Patrem non pro apostolis tantum, sed et *pro eis, qui credituri erant per verbum eorum in ipsum, ut omnes unum essent, sicut ipse Filius et Pater unum sunt*². Quemadmodum igitur apostolos, quos sibi de mundo elegerat³, misit, sicut ipse missus erat a Patre⁴: ita in ecclesia sua pastores et doctores usque ad consummationem saeculi esse voluit. Ut vero episcopatus ipse unus et indivisus esset, et per cohaerentes sibi

¹ Cf. 1 Pt 2, 25.   ² Io 17, 20-21.   ³ Cf. Io 15, 19.   ⁴ Cf. Io 20, 21.

invicem sacerdotes credentium multitudo universa in fidei et communionis unitate conservaretur, beatum Petrum caeteris apostolis praeponens in ipso instituit perpetuum utriusque unitatis principium ac visibile fundamentum, super cuius fortitudinem aeternum extrueretur templum, et
 5 ecclesiae caelo inferenda sublimitas in huius fidei firmitate consurgeret¹. Et quoniam portae inferi ad evertendam, si fieri posset, ecclesiam contra eius fundamentum divinitus positum maiori in dies odio undique insurgunt; nos ad catholici gregis custodiam, incolumitatem, augmentum, necessarium esse iudicamus, sacro approbante concilio, doctrinam de
 10 institutione, perpetuitate ac natura sacri apostolici primatus, in quo totius ecclesiae vis ac soliditas consistit, cunctis fidelibus credendam et tenendam, secundum antiquam atque constantem universalis ecclesiae fidem proponere, atque contrarios, dominico gregi adeo perniciosos, errores proscribere et condemnare.

15 *Caput I. De apostolici primatus in beato Petro institutione*

Docemus itaque et declaramus, iuxta evangelii testimonia primatum iurisdictionis in universam Dei ecclesiam immediate et directe beato Petro apostolo promissum atque collatum a Christo domino fuisse. Unum enim
 20 Simonem, cui iam pridem dixerat: *Tu vocaberis Cephas*², postquam ille suam edidit confessionem inquit: *Tu es Christus, filius Dei vivi*, solemnibus his verbis allocutus est Dominus: *Beatus es Simon Bar Iona: quia caro, et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in caelis est. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo ecclesiam meam, et portae inferi non praevallebunt adversus eam. Et tibi dabo claves regni caelorum. Et quodcumque*
 25 *ligaveris super terram, erit ligatum et in caelis: et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in caelis*³. Atque uni Simoni Petro contulit Iesus post suam resurrectionem summi pastoris et rectoris iurisdictionem in totum suum ovile, dicens: *Pasce agnos meos: pasce oves meas*⁴. Huic tam manifestae sacrarum scripturarum doctrinae, ut ab ecclesia catholica semper intellecta
 30 est, aperte opponuntur pravae eorum sententiae, qui constitutam a Christo domino in sua ecclesia regiminis formam pervertentes negant, solum Petrum prae caeteris apostolis, sive seorsum singulis sive omnibus simul, vero proprioque iurisdictionis primatu fuisse a Christo instructum; aut qui affirmant, eundem primatum non immediate, directeque ipsi beato
 35 Petro, sed ecclesiae, et per hanc illi ut ipsius ecclesiae ministro delatum fuisse.

Si quis igitur dixerit, beatum Petrum apostolum non esse a Christo domino constitutum apostolorum omnium principem et totius ecclesiae militantis visibile caput; vel eundem honoris tantum non autem verae
 40 propriaeque iurisdictionis primatum ab eodem domino nostro Iesu Christo directe et immediate accepisse: a. s.

¹ Leo I, *Serm.*, IV (al. III) c. 2 in diem natalis sui (PL 54, 150).

² Io 1, 42. ³ Mt 16, 16-19. ⁴ Io 21, 15-17.

Caput II. De perpetuitate primatus beati Petri in Romanis pontificibus

Quod autem in beato apostolo Petro princeps pastorum et pastor magnus ovium dominus Christus Iesus in perpetuam salutem ac perenne bonum ecclesiae instituit, id, eodem auctore, in ecclesia, quae fundata super
 5 petram ad finem saeculorum usque firma stabit¹, iugiter durare necesse est. Nulli sane dubium, imo saeculis omnibus notum est, quod sanctus beatissimusque Petrus, apostolorum princeps et caput, fideique columna et ecclesiae catholicae fundamentum, a domino nostro Iesu Christo, salvatore humani generis ac redemptore, claves regni accepit: qui ad hoc
 10 usque tempus et semper in suis successoribus, episcopis sanctae Romanae sedis ab ipso fundatae, eiusque consecratae sanguine, vivit et praesidet et iudicium exercet². Unde quicumque in hac cathedra Petro succedit, is secundum Christi ipsius institutionem primatum Petri in universam ecclesiam obtinet. Manet ergo dispositio veritatis, et beatus Petrus in
 15 accepta fortitudine petrae perseverans suscepta ecclesiae gubernacula non reliquit³. Hac de causa ad Romanam ecclesiam propter potentiorum principalem necesse semper fuit omnem convenire ecclesiam, hoc est, eos, qui sunt undique fideles, ut in ea sede, e qua venerandae communionis iura in omnes dimanant, tamquam membra in capite consociata, in unam
 20 corporis compagem coalescerent⁴.

Si quis ergo dixerit, non esse ex ipsius Christi domini institutione seu iure divino, ut beatus Petrus in primatu super universam ecclesiam habeat perpetuos successores; aut Romanum pontificem non esse beati Petri in eodem primatu successorem: a. s.

25 *Caput III. De vi et ratione primatus Romani pontificis*

Quapropter apertis innixi sacrarum litterarum testimoniis, et inhaerentes tum praedecessorum nostrorum Romanorum pontificum, tum conciliorum generalium disertis, perspicuisque decretis, innovamus oecumenici concilii Florentini definitionem⁵, qua credendum ab omnibus Christi
 30 fidelibus est, sanctam apostolicam sedem et Romanum pontificem in universum orbem tenere primatum, et ipsum pontificem Romanum successorem esse beati Petri principis apostolorum, et verum Christi vicarium, totiusque ecclesiae caput, et omnium christianorum patrem ac doctorem existere; et ipsi in beato Petro pascendi, regendi ac gubernandi universalem ecclesiam a domino nostro Iesu Christo plenam potestatem
 35 traditam esse; quemadmodum etiam in gestis oecumenicorum conciliorum et in sacris canonibus continetur.

Docemus proinde et declaramus, ecclesiam Romanam, disponente Domino, super omnes alias ordinariae potestatis obtinere principatum,

¹ Cf. Mt 7, 25; Lc 6, 48.

² Ex oratione Philippi legati Romani in actione III concilii Ephesini (D n. 112).

³ Leo I, *Serm.*, III (al. II) c. 3 (PL 54, 146).

⁴ Irenaeus, *Adv. haeres.*, III 3 (PG 7, 849); Conc. Aquil. (381) inter: Ambrosius, *Epistolae*, XI (PL 16, 946). ⁵ Conc. Flor., sess. VI (v. supra p. 528, 15-30).

et hanc Romani pontificis iurisdictionis potestatem, quae vere episcopalis est, immediatam esse: erga quam cuiuscumque ritus et dignitatis pastores atque fideles, tam seorsum singuli quam simul omnes, officio hierarchicae subordinationis, veraeque obedientiae obstringuntur, non solum in rebus, quae ad fidem et mores, sed etiam in iis, quae ad disciplinam et regimen ecclesiae per totum orbem diffusae pertinent; ita ut custodita cum Romano pontifice tam communionis, quam eiusdem fidei professionis unitate, ecclesia Christi sit unus grex sub uno summo pastore¹. Haec est catholicae veritatis doctrina, a qua deviare, salva fide atque salute, nemo potest.

Tantum autem abest, ut haec summi pontificis potestas officiat ordinariae ac immediatae illi episcopalis iurisdictionis potestati, qua episcopi, qui positi a Spiritu sancto in apostolorum locum successerunt, tamquam veri pastores assignatos sibi greges, singuli singulos, pascunt et regunt, ut eadem a supremo et universali pastore asseratur, roboretur ac vindicetur, secundum illud sancti Gregorii Magni: „Meus honor est honor universalis ecclesiae. Meus honor est fratrum meorum solidus vigor. Tum ego vere honoratus sum, cum singulis quibusque honor debitus non negatur.“²

Porro ex suprema illa Romani pontificis potestate gubernandi universam ecclesiam ius eidem esse consequitur, in huius sui muneris exercitio libere communicandi cum pastoribus et gregibus totius ecclesiae, ut iidem ab ipso in via salutis doceri ac regi possint. Quare damnamus ac reprobamus illorum sententias, qui hanc supremi capitis cum pastoribus et gregibus communicationem licite impediri posse dicunt, aut eandem reddunt saeculari potestati obnoxiam, ita ut contendant, quae ab apostolica sede vel eius auctoritate ad regimen ecclesiae constituuntur, vim ac valorem non habere, nisi potestatis saecularis placito confirmentur.

Et quoniam divino apostolici primatus iure Romanus pontifex universae ecclesiae praeest, docemus etiam et declaramus, eum esse iudicem supremum fidelium³, et in omnibus causis ad examen ecclesiasticum spectantibus ad ipsius posse iudicium recurri⁴; sedis vero apostolicae, cuius auctoritate maior non est, iudicium a nemine fore retractandum, neque cuiquam de eius licere iudicare iudicio⁵. Quare a recto veritatis tramite aberrant, qui affirmant, licere ab iudiciis Romanorum pontificum ad oecumenicum concilium tamquam ad auctoritatem Romano pontifice superiore appellare.

Si quis itaque dixerit, Romanum pontificem habere tantummodo officium inspectionis vel directionis, non autem plenam et supremam potestatem iurisdictionis in universam ecclesiam, non solum in rebus, quae ad fidem et mores, sed etiam in iis, quae ad disciplinam et regimen ecclesiae per totum orbem diffusae pertinent; aut eum habere tantum potiores

¹ Cf. Io 10, 16.

² *Ep. ad Eulog. Alexandrin.*, VIII 29 (30) (MGH, *Ep.* 2, 31 28-30; PL 77, 933).

³ Pius VI, *Breve Super soliditate* d. 28. nov. 1786.

⁴ Ex professione fidei Michaelis Palaeologi in concilio Lugdunensi II lecta (D n. 466).

partes, non vero totam plenitudinem huius supremae potestatis; aut hanc eius potestatem non esse ordinariam et immediatam sive in omnes ac singulas ecclesias, sive in omnes et singulos pastores et fideles: a. s.

Caput IV. De Romani pontificis infallibili magisterio

Ipsa autem apostolico primatu, quem Romanus pontifex tamquam Petri principis apostolorum successor in universam ecclesiam obtinet, supremam quoque magisterii potestatem comprehendit, haec sancta sedes semper tenuit, perpetuus ecclesiae usus comprobatur, ipsaque oecumenica concilia, ea imprimis, in quibus oriens cum occidente in fidei charitatisque unionem conveniebat, declaraverunt. Patres enim concilii Constantinopolitani quarti, maiorum vestigiis inhaerentes, hanc solemnem ediderunt professionem: Prima salus est, rectae fidei regulam custodire. Et quia non potest domini nostri Iesu Christi praetermitti sententia dicentis: *Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo ecclesiam meam*¹, haec, quae dicta sunt, rerum probantur effectibus, quia in sede apostolica immaculata est semper catholica reservata religio, et sancta celebrata doctrina. Ab huius ergo fide et doctrina separari minime cupientes, speramus ut in una communione, quam sedes apostolica praedicat, esse mereamur, in qua est integra et vera christianae religionis soliditas². Approbante vero Lugdunensi concilio secundo, Graeci professi sunt: „Sanctam Romanam ecclesiam summum et plenum primatum et principatum super universam ecclesiam catholicam obtinere, quem se ab ipso Domino in beato Petro apostolorum principe sive vertice, cuius Romanus pontifex est successor, cum potestatis plenitudine recepisse veraciter et humiliter recognoscit; et sicut praeter ceteris tenetur fidei veritatem defendere, sic et, si quae de fide subortae fuerint quaestiones, suo debent iudicio definiri.“³ Florentinum denique concilium definivit: „Pontificem Romanum, verum Christi vicarium, totiusque ecclesiae caput et omnium christianorum patrem et doctorem existere; et ipsi in beato Petro pascendi, regendi ac gubernandi universalem ecclesiam a domino nostro Iesu Christo plenam potestatem traditam esse.“⁴

Huic pastoralis muneris ut satisfacerent, praedecessores nostri indefessam semper operam dederunt, ut salutaris Christi doctrina apud omnes terrae populos propagaretur, parique cura vigilarunt, ut, ubi recepta esset, sincera et pura conservaretur. Quocirca totius orbis antistites nunc singuli, nunc in synodis congregati, longam ecclesiarum consuetudinem et antiquae regulae formam sequentes, ea praesertim pericula, quae in negotiis fidei emergebant, ad hanc sedem apostolicam retulerunt, ut ibi potissimum resarcirentur damna fidei, ubi fides non potest sentire defectum⁵. Romani autem pontifices, prout temporum et rerum conditio

¹ Mt 16, 18.   ² Ex formula Hormisdas papae a. 517 (D n. 171), v. supra p. 157 n. 1.

³ Ex professione fidei Michaelis Palaeologi in concilio Lugdunensi II lecta (D n. 466).

⁴ Conc. Flor., sess. VI (v. supra p. 528, 20-27).

suadebat, nunc convocatis oecumenicis conciliis aut explorata ecclesiae per orbem dispersae sententia, nunc per synodos particulares, nunc aliis, quae divina suppeditabat providentia, adhibitis auxiliis, ea tenenda definiverunt, quae sacris scripturis et apostolicis traditionibus consentanea, Deo adiutore, cognoverant. Neque enim Petri successoribus Spiritus sanctus promissus est, ut eo revelante novam doctrinam patefacerent, sed ut eo assistente traditam per apostolos revelationem seu fidei depositum sancte custodirent et fideliter exponerent. Quorum quidem apostolicam doctrinam omnes venerabiles patres amplexi et sancti doctores orthodoxi venerati atque secuti sunt; plenissime scientes, hanc sancti Petri sedem ab omni semper errore illibatam permanere, secundum domini Salvatoris nostri divinam pollicitationem discipulorum suorum principi factam: *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: et tu aliquando conversus confirma fratres tuos*¹.

Hoc igitur veritatis et fidei nunquam deficientis charisma Petro eiusque in hac cathedra successoribus divinitus collatum est, ut excelso suo munere in omnium salutem fungerentur, ut universus Christi grex per eos ab erroris venenosa esca aversus, caelestis doctrinae pabulo nutrireretur, ut sublata schismatis occasione ecclesia tota una conservaretur, atque suo fundamento innixa, firma adversus inferi portas consisteret.

At vero cum ipsa aetate, qua salutifera apostolici muneris efficacia vel maxime requiritur non pauci inveniantur, qui illius auctoritati obtrecant; necessarium omnino esse censemus, praerogativam, quam unigenitus Dei Filius cum summo pastoralis officio coniungere dignatus est, solemniter asserere.

Itaque nos traditioni a fidei christianae exordio perceptae fideliter inhaerendo ad Dei salvatoris nostri gloriam, religionis catholicae exaltationem et christianorum populorum salutem, sacro approbante concilio, docemus et divinitus revelatum dogma esse definimus: Romanum pontificem, cum ex cathedra loquitur, id est, cum omnium christianorum pastoris et doctoris munere fungens, pro suprema sua apostolica auctoritate doctrinam de fide vel moribus ab universa ecclesia tenendam definit, per assistentiam divinam, ipsi in beato Petro promissam, ea infallibilitate pollere, qua divinus Redemptor ecclesiam suam in definienda doctrina de fide vel moribus instructam esse voluit; ideoque eiusmodi Romani pontificis definitiones ex sese, non autem ex consensu ecclesiae irreformabiles esse.

Si quis autem huic nostrae definitioni contradicere, quod Deus avertat, praesumpserit: a. s.

¹ Lc 22, 32.

CONCILIUM VATICANUM II

1962—1965

Die 25 ianuarii anno 1959, tribus mensibus postquam electus est, Iohannes XXIII publice nuntiavit se velle novum oecumenicum concilium convocare. Qua re factum est ut duplex quaestio solveretur, nempe an concilium Vaticanum primum denuo aperiendum esset, necnon an concilia, post sollemnem declarationem primatus et infallibilitatis Romani pontificis, prorsus inutilia essent existimanda. Mens Iohannis XXIII in concilio indicendo ea fuit, ut doctrina confirmaretur atque ut ecclesiastica disciplina melius ordinaretur¹. Die 17 maii eiusdem anni constituta est pontificia commissio antepreparatoria, praeside cardinali secretario status. Quae ante omnia curavit ut consulerentur omnes catholici episcopi, abbates, superiores generales ordinum religiosorum, facultates theologicae, ut significarent quae potissimum in proximo consilio tractanda viderentur. Die 5 iunii 1960 motu proprio „Superni Dei nutu“² concilium vere propriaeque parari coeptum est: quod opus decem commissiones susceperunt, unaquaeque pro singulis Romanis congregationibus; alia denique commissio, centralis nuncupata, cui summus pontifex ipse praerat, labores omnes ordinabat. Commissionum sodales ab ipso pontifice delecti sunt episcopi et theologi diversarum regionum et scholarum theologiarum. Iis innixae quae ubique terrarum paratae sunt commissiones schemata septuaginta decretorum elaboraverunt quae concilio proponerentur. Die 25 decembris anno 1961 constitutio apostolica „Humanae salutis“³ promulgata est, qua pontifex publice et sollemniter concilium convocavit in annum 1962, et confirmavit tria praecipue concilium spectare debere, ut ecclesia intrinsecus rectius ordinaretur, ut christiani ad unitatem accedere possent, ut pax toto orbe terrarum promoveretur. Denique motu proprio „Consilium“⁴, die 2 februarii 1962 edito, initium concilii statutum est in diem 11 octobris eiusdem anni. Quod re vera factum est, cum circiter 2300 patres adessent, quos aliquot milia theologiae, iuris canonici et historiae peritorum adiuvabant. Concilio, cuius plenarii conventus in basilica s. Petri ad id apte instructa habebantur, ut praesesset commissum erat collegio duodecim patrum cardinalium; publice latine loquendum

¹ *Acta et documenta concilio oecumenico Vaticano II apparando*. Series I, Typis Polyglottis Vaticanis, 1960, I p. 5.

² *Ibidem*, pp. 93-96.

³ *Ibidem*, Series II, 1964, I pp. 132-139.

⁴ *Ibidem*, pp. 161-162.